

CREU DE SANT JORDI
2020

aulas

NÚM. 67
Octubre de 2025
Curs 2025-2026

2025

POESIA? PER QUÈ NO?

Represa i renovació
de la novel·la catalana

Paraules sàvies
del Dalai-Lama

Sumari

1 Portada

Josep Soler Vendrell (soci AUGG BCN UB)

3 Editorial

4 Activitats curs 2024-2025

Inauguració del curs

Assemblea General Ordinària

Activitats acadèmiques

Cloenda del curs

Activitats lúdiques

10 Literatura

Represa i renovació de la novel·la catalana (1925-1938)

Poesia? Per què no?

18 Història

Pandèmies i epidèmies en la història de Barcelona

21 Filosofia

La maçoneria a Espanya

Paraules sàvies del dalai lama

29 Col·laboracions

Un forat a la paret de darrere el piano

Ballem i gaudim!

Equip de redacció:

Montse Cunill, Carme Romero
i Carme Torruella

Administració AULES:

Horari d'oficina: de 10:00 a 13:00
Casanova, 36, entresol 2a
08011 Barcelona
Telèfon: 934 516 040
info@auggbcn-ub.org

Consell de redacció:

Ventura Bellot i Joan Lluís Giralt

Producció: Byron Books, S.L.

Exemplars: 300

Dipòsit legal: B-5262/96

La redacció no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors.

El curs 2025-2026, que comencem és el 46è des que es va començar a gestar el que serien les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran (AUGG BCN UB), la nostra associació.

Allò que va començar entre un grup de persones inquietes, interessades en la cultura, que tenien la voluntat de mantenir-se actives en acabar la seva vida laboral, i que a la vegada volien ajudar altres persones que tinguessin inquietuds per ampliar coneixements i continuar sent útils a la societat, és avui el que podem considerar un espai de referència per a la gent gran a l'Àrea Metropolitana.

En aquests 45 anys han estat diverses les persones que s'han compromès a dur a bon terme aquell projecte, des de les diferents juntes directives, delegats responsables dels espais on es fan les activitats, organitzadors de la programació de les activitats acadèmiques o lúdiques, fins a col·laboradors en les diferents tasques necessàries per fer que l'associació pugui complir els seus objectius. Tots ells d'una manera desinteressada i molt involucrats. Com a president actual de les AUGG BCN UB, els haig de donar les gràcies en nom de tots els associats. Recordem que el pal de paller de l'associació són els voluntaris, cadascú des de la part que li ha pertocat o li pertoca.

Sempre hem comptat amb el recolzament de la Universitat de Barcelona, que ens ha permès, dins de la seva disponibilitat, de disposar dels espais on es fan la majoria de les activitats programades.

Com ens deia el Dr. Casals, en la conferència que va fer a l'acte de cloenda del curs 2024-2025, estem vivint uns moments incerts sociopolíticament, però la gent gran tenim esperança que les incerteses es vagin resolent. En el fons, penso que ningú no vol viure en un món convuls com el que estem vivint els darrers anys, vam començar amb la pandèmia de la Covid l'any 2020 i hem tingut un cúmul de successos que generen incertesa econòmica i política. Però també és cert que de totes les dificultats sempre en surt quelcom de positiu. En el nostre cas, la pandèmia abans esmentada va suposar la implantació de les conferències telemàtiques que van permetre seguir mantenint un vincle amb els associats en aquells temps tan difícils. Ara, ja totalment consolidades i de gran acceptació, en el temps transcorregut han guanyat en qualitat de presentació.

Després de compartir aquestes meves reflexions amb vosaltres solament em queda desitjar-vos un bon curs 2025-2026, que en pugueu obtenir tot el coneixement que espereu i fruit de les activitats lúdiques que organitzarem. Recordeu que **deixar d'aprendre és començar a envellir**.

Ventura Bellot
President

Inauguració del curs

Victòria Guindulain

Sòcia de les AUGG BCN UB

El 3 d'octubre de 2024, es va celebrar l'acte d'inici del curs 2024-2025 al Paraninfo de la Universitat de Barcelona, presidit pel vicerector de Cultura i Patrimoni, Dr. Agustí Alcoberro. L'acte va comptar amb la presència de professors i membres associats de les AUGG BCN UB, consolidant així el sentiment de pertinença i col·laboració.

El Dr. Alcoberro va destacar la importància de la formació acadèmica i cultural en un context de canvis globals, ressaltant el compromís de la universitat amb la qualitat educativa i la innovació. També va animar la gent gran a aprofitar les oportunitats que ofereix el nou curs i a participar activament en la vida de l'associació.

El Sr. Joan Lluís Giralt, vicepresident de les AUGG BCN UB, va iniciar la seva intervenció saludant els professors, les autoritats i tots els assistents a l'acte. Va expressar el seu agraïment a la Universitat de Barcelona per la seva contínua disponibilitat i suport, que fan possible la realització d'aquests cursos. Va fer referència a aquells que ens van deixar durant el curs passat, especialment el Sr. Sebastià Masdeu, qui havia col·laborat tant en el bon funcionament de les Aules: una persona exemplar, que ha deixat una empremta significativa. A més, va comentar breument que les AUGG BCN UB celebren aquest any el 45è aniversari, amb una activitat ininterrompuda al llarg d'aquests anys. Així mateix, va subratllar que el que dona sentit a l'associació és el desig de continuar aprenent i de saber-ne més, animant tots els assistents a mantenir viu aquest esperit de formació. D'altra banda, també va agrair als delegats de les aules el seu treball, que fan amb generositat i de manera voluntària. Va destacar la seva dedicació i compromís, que és fonamental per al bon funcionament de les activitats i per crear un ambient acollidor i enriquidor per a tots els participants.

La intervenció del Sr. Lluís Permanyer, llicenciat en Dret i periodista, es va centrar en la conferència titulada *Dos-cents anys del passeig de Gràcia, l'escenari burgès*. El Sr. Permanyer va començar repassant la història del passeig de Gràcia i en destacà la seva transformació en

un dels eixos més emblemàtics de Barcelona al llarg dels dos últims segles. Va subratllar com aquest carrer ha estat un reflex de la societat burgesa de la ciutat, amb les seves impressionants edificacions, botigues de luxe i la vitalitat cultural que l'han caracteritzat.

A més, va fer èmfasi en l'impacte social i econòmic del passeig de Gràcia, analitzant-ne la influència en la vida quotidiana dels barcelonins i la seva importància com a espai de trobada i de manifestació cultural. Va concloure la conferència convidant els assistents a reflexionar sobre el paper del passeig de Gràcia en el futur de la ciutat, tot mantenint viva la seva essència burgesa i alhora adaptant-se als nous temps.

Per acabar, el Sr. Agustí Alcoberro, va concloure l'acte, destacant que durant aquests 45 anys les AUGG BCN UB han estat un element clau en un projecte amb ambició i joventut. Va subratllar la importància d'aquestes iniciatives per fomentar el coneixement i la cultura, i va encoratjar tots els assistents a continuar contribuint a la vitalitat de les Aules. Finalment, l'acte es va concloure amb un petit concert ofert pel Cor de la UB. Van interpretar quatre peces musicals, que van afegir un toc festiu a la jornada, celebrant l'inici del nou curs amb música i harmonia. ¶

Assemblea General Ordinària

Equip de redacció

El passat 21 de febrer de 2025, l'Aula Magna de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona va acollir la celebració de l'Assemblea General de Socis de les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran de Barcelona - AUGG BCN UB.

La sessió va transcórrer en un ambient participatiu i constructiu, amb l'assistència de socis i sòcies que van seguir amb interès el desenvolupament de l'ordre del dia. Durant l'assemblea, es van aprovar diversos punts rellevants per a la continuïtat i bon funcionament de l'entitat.

En primer lloc, es van ratificar les noves incorporacions a la Junta Directiva, que aportaran energia renovada i noves perspectives a la gestió de les activitats de l'associació. Tot seguit, es van aprovar els comptes anuals corresponents a l'exercici 2023-2024, i també el pressupost previst per al període 2025-2026, garantint així la sostenibilitat econòmica de les Aules.

També es va presentar i validar la memòria d'activitats del curs 2023-2024, que reflecteix la vitalitat i el dinamisme de la nostra associació, amb un ampli ventall d'activitats que han contribuït a l'enriquiment personal i col·lectiu de tots els participants.

L'assemblea va finalitzar amb un agraïment especial a totes les persones que, amb la seva dedicació i esforç, fan possible el bon funcionament de les Aules, i es va encoratjar els socis i sòcies a continuar participant activament en la vida associativa.

Amb aquesta trobada, les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran de Barcelona reafirmen el seu compromís amb la formació continuada i el foment de la convivència i la cultura entre la gent gran de la nostra ciutat.

Activitats acadèmiques

Matèries impartides en Conferències, Cicles Temàtics, Altres Activitats i Tallers

CONFERÈNCIES	HORES
ALTRES ARTS	22
ANTROPOLOGIA	11
ARQUITECTURA	15
ART	104
ASTRONOMIA	17
BIBLIOTECONOMIA	10
BIOLOGIA	95
CIÈNCIA	67
CINEMA	62
COMUNICACIÓ	33
DIVULGACIÓ	22
DIVULGACIÓ CIENTÍFICA	22
DRET	12
ECONOMIA	12
FILOSOFIA	38
FINANCES	11
GEOGRAFIA	11
GEOLOGIA	45
HISTÒRIA	187
LITERATURA	90
LLENGUA	11
MEDI AMBIENT	27
MEDICINA	110
MÚSICA	134
NÀUTICA	17
NUTRICIÓ	22
PERIODISME	45
PSICOLOGIA	11
QUÍMICA	22
SOCIOLOGIA	40
VIATGES	23
TOTAL	1.348

CICLES TEMÀTICS, ALTRES ACTIVITATS I TALLERS	HORES
ANGLÈS (Sra. Buchanan)	186
APROFUNDIMENT EN L'ESTUDI DE LA HISTÒRIA (Dr. Casals, Dr. Roca, Dr. Cattini)	60
CICLE HISTÒRIA (Dra. Soler, Dr. Casals, Dr. Casassas)	93
HISTÒRIA DE L'ART (Sra. Pou)	45
HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA (Dr. Llopis)	6,25
HISTÒRIA DEL CINEMA (Sr. Beorlegui)	12
LITERATURA UNIVERSAL (Sr. Gadea)	33
TALLER DE POESIA (Dr. Tres)	22,5
TEORIA POLÍTICA	8
CÀTARS I TEMPLERS (Sr. Revelles)	9
CULTURA DE LA PAU (Dr. Garí)	16
ESPIRITUALITAT ORIENTAL (Dr. Garí)	8
FINANCES PERSONALS (Sr. Sullà)	10
ECOLOGIA PATRIMONI CULTURAL DE CATALUNYA (Sr. Alzina)	7,5
EL BIG BANG (Sr. Lladó)	7,5
FÍSICA QUÀNTICA (Sr. Lladó)	10
LA RELATIVITAT (Sr. Lladó)	8
MATEMÀTIQUES (Sr. Lladó)	20
QUÍMICA (Sr. Lladó)	20
DOCUCLÀSSICS (Sr. Jariod)	24
HISTÒRIA DEL JAZZ (Sr. Anthus)	15
HISTÒRIA DE LA MÚSICA (Sr. Chavarria)	30
ÒPERA (Sr. Chavarria)	20
SARSUELA (Dr. Heilbron)	7,5
AUDICIONS ÍNTIMES (Sr. Chavarria)	32
TALLER DE TEATRE (Sr. Alomà)	59
AULES D'ESTIU (Sr. Revelles, Dr. Contreras, Sra. Pou, Sr. Gadea, Dr. Garau, Sr. Chavarria)	18
NACIONS (Dr. Sola, Dra. Segura-Garcia, Dr. Casals)	8
TOTAL	795,25

Coordinador: Sr. **Josep Font**

45 Cicles temàtics
28 Temaris
1.348 Conferències difoses
31 Matèries

ART I HUMANITATS
CIÈNCIES ECONÒMIQUES I SOCIALS
CIÈNCIES EXPERIMENTALS I MATEMÀTIQUES
MÚSICA
ALTRES ACTIVITATS

Coordinador: Sr. **Joan Lluís Giralt**

**Recordeu de respondre les enquestes enviades per correu electrònic.
 La vostra opinió és molt important!**

Cloenda del curs

Carme Romero

Equip de Redacció

El dia 3 de juny de 2025, es va celebrar al magnífic Paranimf de la Universitat de Barcelona, l'acte de cloenda del curs 2024-2025 de les Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran de Barcelona.

Va presidir l'acte el Dr. Agustí Alcoberro, vicedirector de Cultura i Patrimoni de la Universitat de Barcelona. L'acompanyava a la mesa el Sr. Ventura Bellot, president de les AUGG BCN UB. Estaven presents un gran nombre de membres de l'associació, que van omplir el Paranimf. Aquest acte és molt important per a tots nosaltres.

El Dr. Alcoberro va donar la benvinguda als assistents i tot seguit va presentar el Dr. Francesc Xavier Casals, analista geopolític, especialista en Àsia oriental, qui va dictar la conferència *El desordre global, tensions i futurs incerts de l'ordre mundial*.

El Dr. Casals, després d'agrair al Dr. Alcoberro i al Sr. Bellot la invitació per convidar-lo a participar en aquest acte, començà la seva conferència mostrant una diapositiva on hi havia diversos titulars de diferents diaris de premsa generalista, que parlaven de la decadència de l'ordre internacional; sembla que l'ordre mundial s'està desfent, la reculada de la democràcia, quins països presenten més complexitat, la pèrdua dels drets humans, etc.

Tot això genera una ansietat, és veritat que en pocs anys en el nostre món hem sofert i sofrim qüestions que ens preocupen, la pandèmia de la Covid, les guerres que avui tenim tan properes a nosaltres, governants com Trump a la política dels EUA, la creixuda econòmica a la Xina, l'ascens de l'extrema dreta i tants altres moviments que fan que sovint ens preguntem què s'hi pot fer.

Es parla poc de què és aquest ordre internacional i del desordre, però no els acabem de definir. En aquest punt, va citar unes paraules de George Bush l'any 1990, al final de la guerra freda, en un discurs en què va dir ... *d'aquests temps difícils pot sortir el nostre cinquè objectiu, un nou ordre mundial, una nova era més lliure de l'amenaça del terror, més forta en la recerca de la justícia i més segura en la recerca de la pau, una era en*

què les nacions del món puguin prosperar i viure en harmonia. Avui aquest nou món lluita per néixer, un món força diferent del que hem conegut, un món on l'estat de dret suplanti el domini de la selva, la llei de la jungla. Un món on les nacions reconguin la responsabilitat compartida per la llibertat i la justícia, un món on els forts respectin els drets dels febles. Deia, aquesta és la visió que vaig compartir amb el president Gorbachov a Helsinki...

que les dues potències estiguessin d'acord amb aquestes idees va donar esperances, però el Dr. Casals recordà que el discurs es va fer als EUA, per tant, era aquest país que en realitat tenia assumit que eren ells els líders del món.

La conferència va tractar sobre les desigualtats entre els diferents pobles, documentant-los amb diapositives que mostraven els canvis soferits, polítics i socials, i la pèrdua de drets.

Va acabar la conferència amb un pensament optimista i positiu. Què ve a partir d'ara? Sembla gairebé segur que el món passarà a ser un món unipolar liderat pels EUA o un món multipolar. Sovint es parla de la nova guerra freda, que si la Xina o els EUA, tot i que ell pensa que és una analogia una mica gandula. Hi ha altres regions al món, com ens mostra a la diapositiva, hi ha al-

tres opcions que aparentment no són les principals, però seguiran tenint un rol importantíssim, potser no tindrem aquesta hegemonia, però tindrem un món de pols diferents. No se sap com s'articularà però hem de pensar que serà per millorar.

Tot seguit el Dr. Alcoberro donà les gràcies i felicità el Dr. Casals per la seva exposició i donà la paraula al Sr. Bellot, president de les AUGG BCN UB.

El Sr. Bellot començà el seu parlament agraint l'acollida que rebem per part de la UB i felicitant el Dr. Casals per la seva conferència. Tot seguit va fer el tancament del curs 2024-2025, fent menció del fet que aquest curs ha estat el 45è curs des que les AUGG BCN UB es van fundar. Ens hem de sentir tots molt orgullosos, conferenciants, socis, personal col·laborador, de mantenir l'activitat millorant-la any a any. Amb la voluntat de seguir millorant les activitats que promou l'associació bé siguin presencials o online.

Donà les gràcies a les persones que fan que les Aules continuïn funcionant, com són els membres de la junta directiva, delegats i col·laboradors i finalment al personal d'oficina. Animà els socis a participar en tasques de voluntariat dins l'associació; sempre seran benvinguts. Acabà la seva intervenció felicitant els socis que rebran el diploma de socis honoraris.

Tot seguit es van lliurar els diplomes de socis honoraris, els quals van rebre un fort aplaudiment dels assistents a l'acte.

El Dr. Alcoberro, va cloure l'acte felicitant en primer lloc les persones que han rebut la distinció com a socis honoraris, perquè generen una continuïtat de l'associació i en la vida de la Universitat. Continuà fent una reflexió al fil de la conferència del Dr. Casals, *... és evident que el món avui canvia d'una manera accelerada i com he dit abans, tenim la sensació que passen coses que eren impensables fa un temps, això ens passa tant en l'àmbit tecnològic com en l'àmbit polític o militar amb la guerra, com en l'àmbit econòmic, com l'àmbit ecològic i climàtic. Aquesta sensació, que provoca una certa perplexitat, aquest canvi accelerat que vivim és legítima, però també ha de tenir una resposta i la resposta que té des de la història que és el meu àmbit, clarament es mou al voltant d'un binomi, dues idees que funcionen sempre juntes i que quan vols entendre una realitat social cal saber-les combinar, una, òbviament és la sensació del canvi, tot es modifica, tot es mou, però l'altra també és la sensació de la continuïtat. Al final hi ha continuïtats profundes, hi ha coses que es fan exactament igual que fa segles, hi ha molts ingredients, molts elements per entendre els conflictes entre nacions o entre col·lectius, que ens remeten a episodis similars en altres èpoques...*

Recordà que la Universitat de Barcelona es va fundar el 3 de setembre de 1450, per tant, enguany arribarà al seu 575 aniversari. En aquest sentit, des de la UB es plantegen què ha de ser una universitat al segle XXI, quins són els reptes que es plantegen en una societat avançada i en un context com l'actual de cara al futur. Es faran diverses activitats amb motiu d'aquesta commemoració. ¶

Activitats lúdiques

Viatges culturals

- Viatge musical a Nova York amb Xavier Charrià
- El nord de la Toscana: entre vinyes i art
- Selva d'Irati, els colors del Pirineu navarrès
- Cracòvia: cultura i esperit nadalenc
- Festa de la llimona a Menton
- El Parador de Chinchón amb AVE
- Les illes Jòniques i l'Epir: una Grècia diferent
- Salzkammergut, la màgia dels llacs d'Àustria
- Ruta literària Agatha Christie a la Ribera Anglesa
- Els Abruços: un tresor amagat al cor d'Itàlia

Sortides culturals

- Palau Güell
- Exposició temporal Tàpies al Museu d'Història de Catalunya
- Poble Espanyol
- Cases singulars: visita a la Casa Amatller
- La Garrotxa
- Estel de Natzaret
- Visita a l'exposició permanent del Museu d'Història de Catalunya
- Sortides a Montserrat amb motiu del Mil·lenari de la Basílica
- Fàbrica del Sol
- Colònia Güell
- Fundació Tàpies
- Castell de Miravet
- Hotels històrics de Barcelona amb David Revelles
- Girona temps de flors

La Marató de TV3

Conferència *El cinema i l'antic Egipte* a càrrec del Sr. Albert Beorlegui.

Visites organitzades per La Marató als següents centres de recerca:

- Hospital Sant Joan de Déu
- IDIBAPS-Hospital Clínic

- Hospital de la Vall d'Hebron
- Hospital de Sant Creu i Sant Pau

Festa de les Aules

Carme Torruella

Equip de Redacció

El dimecres, 4 de juny vam celebrar la Festa de les Aules.

Al matí, a l'hora indicada, amb 3 autocars, vam sortir de Barcelona cap a la sala Ball Vallès de Terrassa.

Quan hi vam arribar ja ens esperava un deliciós aperitiu. Vam tenir temps per saludar els companys i conversar amb tothom.

Cap a la 1 h. vam entrar a la sala on es faria la festa i el dinar. A la sala ja hi havia les taules parades i cadascú es va asseure a la que tenia assignada. Llavors va començar l'actuació del grup Milenium, ja conegut nostre pel magnífic record que en teníem de l'any passat.

Aquest any ens va interpretar cançons de temàtica diversa, àries, sintonies de programes de TV dels anys 80, sardanes... per acabar amb un recordatori dels JJOO de 1992 amb la cançó *Amics per sempre* que tots els assistents vam corejar agafats de les mans.

A continuació es va servir el dinar i cap 4:30 h. tornàvem a Barcelona amb el somriure i l'alegria d'haver passat, un any més, un dia inoblidable. 🍷

Represa i renovació de la novel·la catalana (1925-1938)

Ferran Gadea i Gambús

Universitat de Barcelona

El segle XIX és el segle de les grans novel·les

Josep Maria de Sagarra

Un joc concomitant de psicologies en moviment

Carles Riba

Una generació sense novel·la

Enguany fa exactament cents anys de la polèmica sorgida entre Carles Riba, Josep Maria de Sagarra i d'altres escriptors que va suposar la represa de la novel·la en la literatura catalana i la modernització de les tècniques i de les temàtiques a través dels referents europeus: Marcel Proust, Thomas Mann, James Joyce, Franz Kafka...

El silenci de la narrativa (1911-1925)

El modernisme havia fet créixer la primera generació de novel·listes moderns: Joan Puig i Ferrater, Víctor Català, Prudenci Bertrana, Joaquim Ruyra, Santiago Rusiñol, Raimon Casellas, Josep Pous i Pagès... El segon període del moviment, la dècada 1900-1911, podia exhibir cada any un, dos o més títols destacats.

Com és prou conegut, el moviment posterior, el noucentisme, arrelat socialment i ben instal·lat en el poder, imposà un programa cultural basat en el retorn als valors clàssics i al formalisme, proposta que, fet i fet, bandejava els gèneres més populars, teatre i narrativa, aquells que havien aconseguit una presència major en les lletres del modernisme. Per contra, el moviment del nou-cents promocionava gèneres més selectius, més intel·lectuals, poesia lírica i assaig. El balanç final és la producció d'una poesia de gran qualitat, obra de Josep Carner i Guerau de Liost i la fixació de l'assaig polític i cultural de volada, Eugeni d'Ors, Jaume Bofill i Mates, Lluís Nicolau d'Olwer, Jordi Rubió, Ramon d'Abadal...

A la segona dècada del segle, la situació varia. L'impacte de la primera guerra mundial afecta

la situació política, laboral i cultural i en conseqüència el noucentisme entra en un període de dissolució. La crisi del noucentisme—mort de Prat de la Riba (1917), marxa de Josep Carner i d'Eugeni d'Ors del país (1921), irrupció de les avantguardes—coincideix amb una etapa tènbol, marcada pels atemptats, l'acció anarcosindicalista, la convocatòria de vagues (*la Canadenca*, 1919) i la repressió brutal del pistolerisme blanc. Un temps que Oller i Rabassa, fill de Narcís Oller, anomena *quan mataven pels carrers*; el noucentisme entra en un període de dispersió, que en el cas de la poesia evoluciona pels vials del postsimbolisme. En aquest mateix moment, alguns escriptors decideixen plantejar la qüestió de la novel·la, o més precisament, el problema derivat de l'absència de novel·la en llengua catalana.

1925 Carles Riba - Josep M de Sagarra: la polèmica

Al llarg de la primavera de 1925, des de les planes de la premsa i especialment des de *La Publicitat* té lloc una polèmica amb projecció social, sobre la situació de la novel·la, de fet, un desert, un buit en el silenci. Inicia el debat l'any anterior Josep Maria de Sagarra amb l'article, *Novel·la catalana* (*La Publicitat*, 11-5-1924), seguit de *La por a la novel·la*, (26-04-1925) i *La utilitat de la novel·la* (10-05-1925), que són contestats per Carles Riba, en una conferència a l'Ateneu de Barcelona, immediatament transcrita en dos articles a *La Veu de Catalunya: Una generació sense novel·la* (7-06-1925/ 12-06-1925).

Sagarra, iniciador del tema, aposta per una novel·la que segueixi la tradició europea del vuit-cents, el model realista, que havia provocat un autèntic *segle d'or* de la narrativa europea amb la participació d'escriptors de llengües i literatures diferents. El dramaturg mantindrà aquesta opinió al llarg de tota la polèmica, tot insistint a fixar com a model referencial el realisme i el naturalisme.

Josep Maria de Sagarra i de Castellarnau (1894-1961).

En el primer dels articles (26-04-1924), Sagarra manifestava que des que s'havia imposat el realisme el gènere no havia fet altra cosa que progressar: *totes les literatures del segle XIX que tenen cara i ulls han produït una quantitat de novel·la fantàstica. Des que a la literatura se li ha donat un sentit realista... la novel·la ha anat pujant, engrandint-se... El segle XIX és el segle de les grans novel·les.*

Des d'aquests plantejaments apostava per una novel·la àmplia, oberta a acollir tots els àmbits i estaments de la col·lectivitat, una novel·la social:

En el segle XIX totes les literatures que tenien història i tradició es trobaven en el moment de tirar pel dret en el camp de la novel·la. Tots els caires de la vida, pública i privada, totes les tempestes i depravacions del cor, totes les tombarelles de la voluntat i del sentiment tingueren cabuda dintre la pista del circ màxim de l'escriptor. Es va provar tot i es va dir tot el que a un home se li podia acudir. Els novel·listes agafaren les societats respectives, les classes altes i mitjanes i baixes en traguieren tot el suc i el bruc: uns pobrament, falsament, altres tocant al viu el moll de l'os i enquadrant i creant ambients i figures importants.

Tanmateix, aquesta panoràmica plena d'èxits per a la novel·la europea s'enfosqueix quan s'analitza la situació del gènere en la llengua pròpia:

Quan hom mira aquest extraordinari monument novellístic europeu, fet entre el segle passat i el segle que vivim i s'adona de la pobresa, per no

dir de l'absència absoluta de la novel·la catalana, li agafa una tristesa i un desig que aquest buit lamentable de la nostra literatura comenci a omplir-se una mica.

I cloïa l'article amb suggeriments:

I avui també la nostra vida barcelonina ofereix una quantitat d'aspectes peculiars interessantíssims... No cal recórrer a la vida aventurera rural, ni al drama de suburbi, ni al pou de la misèria. La grapa del novellista pot escorcollar les cases del passeig de Gràcia, els cafès, els despatxos, la dreta i l'esquerra de la Rambla, la gent que retira d'hora i la gent que retira a quarts d'onze, la virtut i la depravació, l'egoisme i la generositat de la nostra gent; avui aquesta societat jove i rebregada al mateix temps, pastada pel nostre cel i la nostra llum... està cridant la ploma del novellista que vingui i amb l'empenta que tot això es mereixi comenci a clavar damunt de les pàgines d'un llibre tots aquests cors i totes aquestes ànimes...

Al cap d'un any el poeta hi tornava amb dos articles més, també a *La Publicitat*. Contundent i programàtic, a *La por a la novel·la* es pronunciava sobre l'existència d'un lectorat: *el públic català està demanant amb la boca oberta i amb uns crits desesperats que li donin novel·les. Novel·les llargues amb arguments i incidents, novel·les entretingudes que siguin escrites en català i parlin de la vida al país.* Reconeixia la basarda al gènere, *escriure una novel·la fa certa por per acabar fent una crida a vèncer aquest sentiment i afrontar el repte: s'ha de vèncer la por d'escriure novel·les; jo demano persones de bona voluntat que vulguin començar a escriure novel·les; fem la prova i no ens en penedirem.* (*La por a la novel·la, La Publicitat, 26-04-1925*).

I en un tercer article, *La utilitat de la novel·la* (10-05-1925) reiterava les idees exposades sobre la necessitat d'una novel·la social:

Ara bé: suposem la utilitat que tindria per a nosaltres que aquí es produís, amb tota normalitat i amb tota la ufana corresponent, un vast moviment novellístic. Totes les classes socials estan com qui diu per definir encara: ni la vella aristocràcia ni l'aristocràcia sobrevinguda, ni la burgesia, ni la menestralia, ni els obrers, ni els pagesos, ni els mariners viuen d'una manera sòlida i poliforme com viuen dintre de les novel·les catalanes, com viuen dintre de les novel·les de qualsevol país amb tres dits de cultura i de pre-

ocupació. Primer de tot manca la nostra novel·la ètnica i social en cada un dels seus estaments. Damunt d'això posem-hi les complicacions religioses, morals, polítiques i econòmiques que van lligades a cada un dels estaments... (La utilitat de la novel·la, *La Publicitat*, 10-05-1925).

Carles Riba respon directament els articles de l'autor de les *Cançons de rem i de vela* mitjançant una conferència a l'Ateneu de Barcelona, que, pel seu valor, posteriorment aparegué recollida en dos articles a *La Veu de Catalunya*.

Carles Riba (1893-1959).

Quan Sagarra enceta la polèmica a *La Publicitat*, l'escriptor és un autor reconegut com a poeta líric proper al neopopularisme: *Cançons d'abril i de novembre* (1918), *Cançons de rem i de vela* (1923), *Cançons de totes les hores* (1925), i com a poeta narratiu: *El mal caçador* (1915). Ha estrenat les primeres peces teatrals i és una veu periodística valorada i llegida des de la tribuna que li proporciona *La Publicitat*, on apareixen els articles a favor de la novel·la.

El poeta de *Les estances* entrava directament en la polèmica: darrerament Josep Ma. de Sagarra s'ha plangut de la misèria de la novel·la catalana i resumia els arguments adduïts pel dramaturg. Constatava l'hegemonia de la poesia lírica: *un simple cop d'ull al nostre paisatge postmargallià basta per a fer veure que la poesia lírica hi té la màxima extensió de conreu* i assenyalava les dificultats de la prosa catalana, modalitat que calia construir i dissenyar: *hom veu que cal construir... amb modèstia i paciència... la llengua literària*.

En avançar l'argumentació reconeixia el patrimoni europeu del vuit-cents, però anava més enllà. Xifrava el moll de l'os en l'estudi evolutiu dels personatges i en el conflicte entre aquest personatge i l'entorn:

...però situant-nos en el centre mateix del gènere, allà on trobem Stendhal, Dickens, Dostoievski, Zola, Hardy, Proust, tota la novel·la ens presenta l'evolució d'un cor al llarg de la d'uns altres cors, en mútua i indefugible influència. Tot l'interès i tot l'estudi són posats en aquesta evolució, de la qual, els fets, interns o externs, no són sinó exponents.

I cloïa: un joc concomitant de psicologies en moviment, doncs; un petit món d'ànimes concretes, que reflecteix, en artística summa, un món més vast però també concret; és a dir, d'una època i d'un país determinat.

En resum, Carles Riba que havia inclòs en l'enumeració dels grans novel·listes dos autors nous, Hardy, Proust, de tendència allunyada dels anteriors, vinculats al realisme i al naturalisme, Stendhal, Dickens, Zola, Dostoievski, es decantava amb claredat per la novel·la fruit d'un joc concomitant de psicologies en moviment, ras i curt per la novel·la psicològica.

Hel·lenista de prestigi, traductor, crític literari a les planes de la *Veu de Catalunya* sota el pseudònim de Jordi March, professor a l'Escola de Bibliotecàries, poeta postsimbolista. En el moment de la polèmica, el seu prestigi venia avalat per les primeres versions de *l'Odissea d'Homer* (1919) i d'algunes tragèdies, *Antígona*, *Edip Rei...* i pel recull d'articles de crítica literària a la premsa, *Els escolis i altres articles* (1921). I s'havia fet un nom com a poeta amb *Primer llibre d'Estances* (1919).

La resposta dels novel·listes: la represa

La polèmica troba ràpidament resposta entre els escriptors que, des de perspectives diferenciades, revifem el gènere. Els novel·listes més grans, procedents del modernisme, Prudenci Bertrana, *Jo! Memòries d'un metge filòsof* (1925), *L'hereu* (1931); Joan Puig i Ferrater, *Servitud* (1926), *Camins de França* (1934), perllonguen les tècniques de la narrativa del vuit-cents, tendència a la qual també s'hi suma algun autor jove, Sebastià Juan Arbó, *L'inútil combat* (1931),

Terres de l'Ebre (1932), *Notes d'un estudiant que va morir boig* (1933), *Camins de nit* (1935).

Per contra, una colla d'escriptors joves sincronitzen directament amb els aires renovadors de la novel·la europea i prenen com a referents Marcel Proust, James Joyce, Thomas Mann... La incorporació d'un seguit de tècniques renovadores,—anàlisi del record vinculat a estímuls sensorials, reconstrucció del passat a través de la memòria, immersió del relat en atmosferes elegíiques, substitució en la veu narrativa de la tercera persona omniscient per un jo subjectiu, presència del monòleg interior, fragmentació de l'escriptura...— suposen un plec d'innovacions que condueix la novel·la en llengua catalana vers la nova narrativa i vers la novel·la psicològica.

La majoria opta per focalitzar el relat en una figura femenina, objecte monogràfic del text: Llorenç Villalonga, *Mort de dama* (1931), Miquel Llor, *Laura a la ciutat dels sants* (1931), Salvador Espriu, *Laia* (1932), Carles Soldevila, *Fanny* (1929), *Eva* (1931) i *Valentina* (1933), Josep Maria de Sagarra, *Vida privada* (1932), i salvada dels treballs de joventut per l'autora, *Aloma* (1938) de Mercè Rodoreda, que clou el període. I encara, un tercer grup, molt reduït, s'atansava a l'aventura experimental de l'avantguarda, Francesc Trabal, *Vals* (1936).

Aquest ambient favorable al conreu de la novel·la es veu reforçat per dues infraestructures decisives: la creació de col·leccions dedicades a la publicació de novel·les i la convocatòria del premi *Crexells*.

Miquel Llor (1894-1966).

Mercè Rodoreda (1908-1983).

Carles Soldevila (1892-1967).

Política editorial

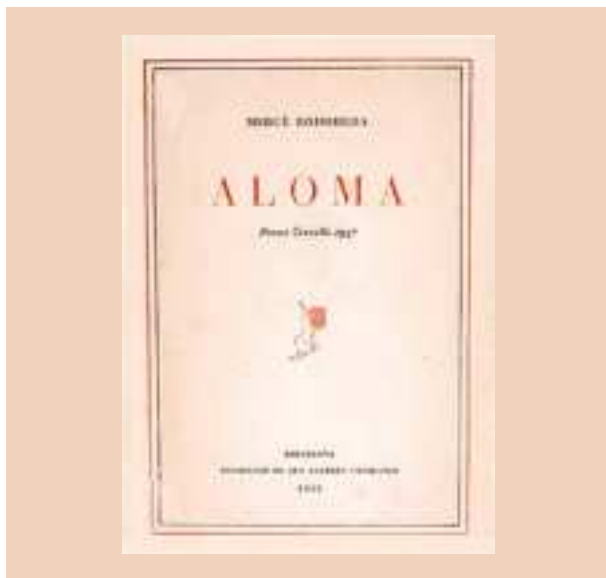
Per fer front a les demandes del públic que anunciava Sagarra, les editorials es doten de col·leccions noves, orientades específicament a la narrativa. El mateix 1925, les edicions Diana esdevenen la plataforma des de la qual es dona a conèixer Josep Pla: *Rússia*, *Coses vistes*. L'esdeveniment editorial més destacat correspon a la col·lecció a *Tot vent* de l'Editorial Proa. Aquí es publiquen títols consagrats del segle XIX: Dickens, Balzac, Maupassant, Zola, Tolstoi, Dostoievski... i autors autòctons: Bertrana, Puig i Ferrater, Llor, Arbó... També el 1928 apareix la col·lecció de contes i novel·les, que entre d'altres dona projecció a Joaquim Ruyra... Més en-

davant, (1934) Josep Janés i Olivé dissenya i dirigeix els *Quaderns literaris. Novel·les i contes*.

El premi Joan Crexells

Per homenatjar la memòria de Joan Crexells (1896-1926), figura polièdrica del noucentisme mort prematurament, els companys de *La Penya de l'Ateneu* creen un premi de novel·la que porta el seu nom, primer guardó de les lletres catalanes. Formaven el jurat intel·lectuals destacats de l'època: Pompeu Fabra, president, Just Cabot, Carles Riba, Carles Rahola, Agustí Calvet (*Gaziel*), Josep Maria Junoy i Josep Maria López-Picó.

En la primera convocatòria el premi restà desert, sentència que provocà polèmica, però les successives edicions guardonaren títols de qualitat, incorporats avui al cànnon: *Laura a la ciutat dels sants* (1931), *Vida privada* (1932), *Vals* (1936) *Aloma* (1937)... En la nòmina dels premiats hi figuren escriptors vinculats al modernisme: Prudenci Bertrana, Joan Puig i Ferrater, i d'altres, més joves, que aposten per la renovació: Miquel Llor, Josep Maria de Sagarra (amb una actitud ambivalent), Carles Soldevila, Francesc Trabal, Mercè Rodoreda...

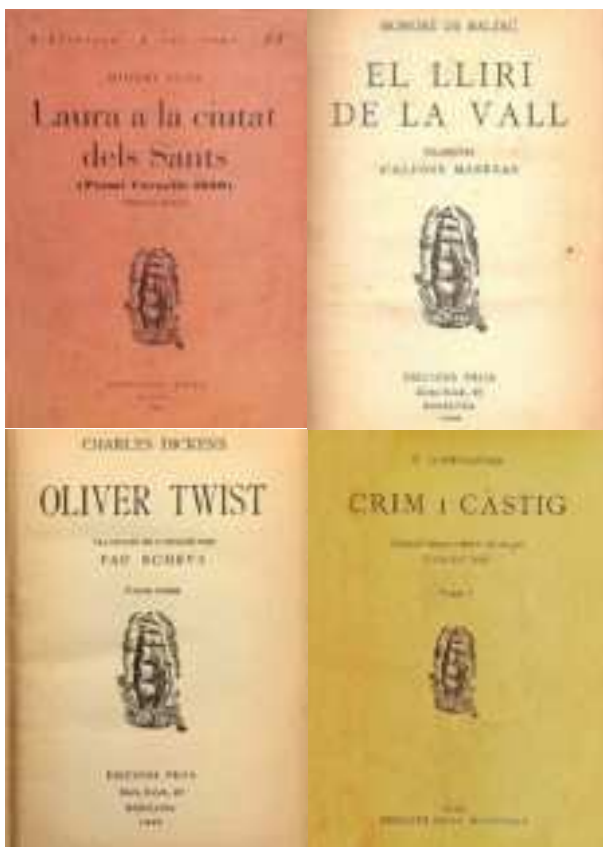
Aloma, premi Crexells, (1937) editat per la Institució de les Lletres Catalanes l'any següent.

Premi Crexells (1928-1937)

- 1928 Desert
- 1929 Joan Puig i Ferrater: *Cercle de foc*
- 1930 Miquel Llor: *Laura a la ciutat dels sants*
- 1931 Prudenci Bertrana: *L'hereu*

- 1932 Josep Ma. de Sagarra: *Vida privada*
- 1933 Carles Soldevila: *Valentina*
- 1934 M.Teresa Vernet: *Les algues roges*
- 1935 J.-E.Martínez i Ferrando: *Una dona s'atura en el camí*
- 1936 Francesc Trabal: *Vals*
- 1937 Mercè Rodoreda: *Aloma*

La col·lecció A Tot vent d'edicions Proa ocupa una lloc destacat en el procés de revitalització de la novel·la catalana dels anys vint i trenta. Dirigida per Joan Puig i Ferrater, oferí versions de Charles Dickens, Honoré de Balzac, Stendhal, Guy de Maupassant, Lev Tolstoi, Ivan Turguèniev, Fedor Dostoievski... o d'André Gide, Marcel Proust, Alberto Moravia,... a mans de traductors competents, sovint en versió directa sobre els originals. Josep Carner, Andreu Nin, Pau Romeva, Just Cabot, Jaume Bofill i Ferro... contribuïren a divulgar entre el públic català els autors de la novel·la europea del vuit-cents i els escriptors capdavaners de la narrativa contemporània del segle xx.

Una tasca complementada amb la publicació d'autors autòctons: Miquel Llor, *Laura a la ciutat dels sants*, Joan Puig i Ferrater, *La farsa i la quimera*, Maria Teresa Vernet, *Les algues roges*, Sebastià Juan Arbó, *Camins de nit*, J-E, Martínez Ferrando, *Una dona s'atura en el camí...* ¶

Poesia? Per què no?

Joan Tres Arnal

Doctor en Filologia Catalana

Els participants en el Taller de Poesia opinen sobre diversos temes relacionats amb la poesia, un gènere que, encara avui, és minoritari perquè ens sembla que l'envolta una boira que ens impedeix entendre el seu missatge, el seu contingut. Res més lluny de la realitat; només ens calen les eines necessàries per esvair aquesta boira i poder endinsar-nos en els seus misteris. Endinseu-vos en la poesia i gaudiu de les seves virtuts.

Què et suggereix el mot POESIA?

JT: Una manera més profunda de veure la realitat.

MP: El mot *poesia* em transporta a un espai de calma, calidesa i silenci, amb un gran finesstral que em permet contemplar la vida i alhora conversar plàcidament amb la meva ànima i la d'aquells de qui llegeixo els poemes. Poesia és també l'expressió dels sentiments, les emocions i els pensaments amb musicalitat, bellesa i profunditat. És la paraula que captiva i et fa desplegar les ales de la imaginació, la sensibilitat i la reflexió. És una dolça comunió entre l'esperit del poeta i el del lector.

MF: Emocions, sentiments, música dins un enfilall de mots.

MN: Sobretot companyia, amor, quotidià, silenci, estimació, recolliment, benestar, bellesa... però també tristor, dissort, melangia... i un fil que uneix per poder anar al cor de les i els poetes.

MLI: A mi personalment em suggereix un jardí al mes d'abril o maig; un indret plaent en què fa bo d'estar.

ML: Un món per descobrir.

MD: Una cosa bonica i força desconeguda.

LG: És l'art de la paraula escrita en poques paraules, clares i concises, per poder expressar sentiments.

EM: Per a mi la poesia és l'art d'expressar els sentiments d'un mateix i pensaments més profunds i íntims. La poesia sol ser un art molt subjectiu.

És on el poeta, a través de la paraula, comunica la seva forma d'interpretar el món, com ell el percep, les seves sensacions...

Participants en el Taller de Poesia.

Poesia o novel·la? Per què?

JT: Per a mi són complementàries. No hi ha una bona vida sense poesia i, si la novel·la narra vida, no hi ha una bona novel·la sense poesia.

MP: M'agraden tots dos gèneres. Triar l'un o l'altre depèn del moment anímic.

MF: No puc triar. Cadascuna té el seu valor, el seu interès, el seu encant.

MN: Totes dues coses però amb diferències pel que fa als moments i llocs on fer-ne la lectura.

MLL: Són molt distintes. La poesia és com escoltar una peça de música molt especial. No tota òbviament. La novel·la és més una música de fons.

ML: Hi ha moments per a cada cosa: novel·la em fa pensar en històries i poesia més en sensacions.

MD: Les dues. No crec que siguin coses incompatibles.

LG: Totes dues són importants i necessàries, la poesia també pot ser novel·la i la novel·la també pot ser poesia, mentre estiguin ben escrites. He llegit novel·la que m'ha semblat poesia.

EM: Tots dos gèneres són molt importants i presents en el meu dia a dia. Així com la poesia em transporta al món màgic dels sentiments i de la bellesa, la novel·la sempre m'ha proporcionat un gran plaer i coneixement.

Creus que serveix per a alguna cosa llegir poesia?

JT: S'ha dit que després de llegir un bon llibre esdevenis millor persona, el mateix passa amb un poema.

MP: El mot *servir* em grinyola. La poesia és un gaudi per a l'esperit i els sentits.

MF: La poesia té moltes funcions: emocionar, reflexionar, reconfortar, experimentar, reconciliar... En tot cas, sempre proporciona plaer.

MN: Per acostar-me als poetes, per trobar-me en els seus poemes, per fer-me preguntes, per trobar respostes que no sabia abans i també per trobar consol i companyia...

MLL: Crec que serveix per alleugerir la vida i fer-la més bonica

ML: Sí. És tònic i bàlsam alhora.

MD: Sí, però necessito saber com fer-ho, necessito saber com cal llegir-la

LG: Com tot art és una riquesa espiritual, enriquidora i cultural.

EM: Aquesta pregunta ens la contesta de forma magistral el poeta andalús Juan Cobos Wilkins en el seu poemari "Para qué la poesía", simplement per expressar el més quotidià de la nostra vida, la bellesa o dificultats que ens envolten, i els nostres sentiments com a éssers humans.

l escriure'n?

JT: Pot servir per al mateix que llegir-ne, encara que no en sàpigues o no surti bé, perquè sempre és una reflexió cap al teu interior.

MP: Escriure poesia és un camí plaent que em permet donar forma a les vaguetats del pensament i del cor amb el difícil repte de la síntesi i la precisió. Escriure poesia és un treball d'afinació lèxica i musical.

MF: Alliberar, obrir-te al món, comunicar...

MN: Per a mi, escriure'n em serveix per buidar l'ànima quan està massa plena i també per trobar-me, per conèixer-me i dir-me a mi mateixa.

MLL: Serveix per intentar-ho.

ML: Per a mi, és un repte enorme. Em costa molt trobar la inspiració.

MD: No ho sé, no m'ha passat mai pel cap de fer-ho.

LG: És una bona activitat com una gimnàstica mental, desenvolupa la creativitat, a vegades creus que no en saps o no tens res a dir, però quan t'hi poses per gust o alguna obligació les paraules et van sortint com d'un brollador.

EM: És un exercici d'introspecció en nosaltres mateixos. Posar-te davant de la nostra realitat quotidiana amb el bo i dolent que ens envolta, bell, dificultós o divertit...

Per què et vas decidir a participar en un Taller de Poesia.

JT: Per aprendre a llegir poesia.

MP: Per conèixer millor els poetes catalans, per descobrir-ne de nous i per aprendre mètrica i figures retòriques. També per continuar escrivint.

RM: Perquè admiro els poetes per la seva imaginació; perquè connecten les paraules per expressar idees o sentiments i perquè a cada persona li aporten respostes diferents. Quan donen veu a un poema llegint-lo o recitant-lo amb la seva sensibilitat, transmeten dolor o felicitat.

MF: Per pur plaer, per aprendre, per conèixer.

MN: Sobretot per aprendre a escriure'n i conèixer poetes i poetesses.

MLL: Per aventurar-me precisament en la poesia.

ML: Ganes de llegir, escoltar i conèixer la poesia. Fins ara no m'hi havia acostat massa.

MD: Per entrar en un món de què no en sabia res i per la vàlua del professor Joan Tres, que coneixia de les conferències de les Aules.

LG: Sempre m'ha agradat, però en volia saber més i entendre-la millor i gràcies a un bon professor de les Aules, en Joan Tres, em vaig animar i adonar que amb ell en podria aprendre i comprendre-la.

EM: Perquè la poesia sempre ha estat present a la meua vida de forma molt activa. Però sempre he tingut molt respecte a escriure quelcom que tingués interès poètic. Potser per no saber com posar-m'hi.

Què recomanes, pel que fa a la poesia, als lectors d'aquesta revista?

JT: Simplement que en llegeixin. Als qui no hi estan avesats, els diria que hi entrin si volen descobrir un món millor.

Crec que la poesia, la literatura en general, hauria de ser una assignatura present obligatòria en els currículums escolars.

MP: Que no temin llegir-ne, que assaboreixin tranquil·lament els poemes, que els rellegeixin i sobretot que ho facin en veu alta per a copsar-ne la musicalitat.

MF: Que no els faci por endinsar-s'hi, ni que sigui de puntetes.

MN: Que llegeixin, que estimin la poesia, que provin d'escriure'n i que vinguin al seminari perquè aprendran i gaudiran moltíssim.

MLL: Que intentin trobar l'estil i la sensibilitat que més els agradi i en llegeixin tanta com puguin.

ML: Sobretot, perdre la por. Acostar-s'hi i llegir-la en veu alta.

MD: Que si pensen que no entenen res de poesia però tenen curiositat per aquesta forma literària, s'apunten al Taller de Poesia de les Aules.

LG: És una bona manera d'instruir-se i conèixer la poesia, sens dubte.

EM: Doncs que facin present la poesia en les seves vides, parar el temps, mirar el seu entorn. Tot es veu d'un altre color a través de la poesia. Pot dur-te a altres indrets o pot mostrar-te la realitat més present. Llegir poesia representa entrar a l'univers d'un altre, veure i sentir amb els seus ulls i endinsar-se en el seu pensament. ♡

Vine a la llibreria Byron i gaudeix dels avantatges especials per als socis de les AULES

- 5% descompte en compra de llibres nous.
- 20% descompte en activitats culturals realitzades a la llibreria Byron (concerts, teatre, etc.)
- 10% descompte en la cafeteria.

CASANOVA, 32 · 08011 BCN
 LLIBRERIA@LLIBRERIAIBYRON.COM
 T. 949 38 11 13
 (NOMÉS MISSATGES WP)

Pandèmies i epidèmies en la història de Barcelona

Dr. Miguel Garau Rolandi

Doctor en Història Contemporània

Han passat cinc anys des de l'esclat de la pandèmia de COVID-19. Malgrat que ni els ciutadans ni les autoritats estaven preparades per a una pandèmia com aquesta, la realitat és que no fou en cap cas la primera que patia la ciutat. Barcelona ha estat escenari de múltiples epidèmies al llarg de la història. Una mirada al passat ens ofereix la possibilitat d'extreure valuoses lliçons. Per això farem un recorregut per alguns dels episodis epidèmics més significatius que ha patit la ciutat, tot observant com en alguns casos han deixat empremta en el teixit urbà.

Sant Roc, protector davant les epidèmies

Imatge de Sant Roc al costat de l'aqüeducte a la plaça Nova de Barcelona.

Si avui ens situem a la plaça Nova de Barcelona, on es troba una de les antigues entrades a la ciutat, veurem una petita escultura de Sant Roc encastada a la muralla. No és casualitat. Com a moltes altres ciutats europees Sant Roc romanà durant segles el sant protector de la ciutat davant les epidèmies. Segons la llegenda, Sant Roc, nascut a Montpeller cap al 1295, tenia el do de guarir els malalts de les epidèmies. Diuen que, després d'haver-se contagiado, es va retirar a un bosc on un gos li portava pa cada dia i li llepava les ferides per ajudar-lo a curar-se. Contra tot pronòstic es va curar i aquesta imatge —amb

la nafra a la cama i el gos fidel amb un panet a la boca— és la més habitual en les representacions del sant.

Com passa sovint amb les llegendes la versió barcelonina va adaptar la història: aquí, el bosc es transformà en una cova sota la muralla romana i el gos seria el d'un forner del barri de la Catedral.

La pesta negra

El 1348 la pesta negra va arrasar Europa matant un terç de la seva població. A Barcelona vivien prop de 40.000 persones i la pesta va acabar amb la vida d'unes 15.000 persones en a penes tres mesos. Els carrers quedaren buits, molts van fugir de la ciutat. Els morts eren enterrats a corre-cuita. El 2012 va sortir a la llum, sota l'església de Sant Just i Pastor, al centre de Barcelona, un enterrament de 120 cossos col·locats un al costat de l'altre de forma gairebé simultània a causa de la pesta negra.

Les onades recurrents de pesta van portar a la creació, al segle XVI, de la Junta del Morbo, un organisme municipal encarregat de gestionar les epidèmies. El Consell de Cent, màxim òrgan de govern de la ciutat, va establir la Vuitena del Morbo, formada per vuit membres (el batlle del Morbo, un bastoner en cap i sis oficials) que més endavant esdevindria una dotzena. Tot i ser pensada com una comissió d'emergència, va acabar consolidant-se com una estructura estable.

La missió del Consell de Cent durant els brots de pesta era aconseguir mantenir l'activitat de la ciutat: organitzar-ne l'arribada de proveïments, gestionar la recollida de cadàvers amb carros, la crema de les robes infectades o la vigilància nocturna a través de capdeguaites i senyals de fum i foc per mantenir comunicació amb altres nuclis urbans.

Els metges i cirurgians eren obligats a romandre a la ciutat, tot i que existien els metges de la

pesta, específicament contractats pel govern de la ciutat en casos d'epidèmia, que portaven una indumentària molt particular.

Els metges de la pesta: La màscara en forma de bec, amb palla i herbes aromàtiques, filtrava el “mal aire” mentre que el bastó de fusta permetia examinar els malalts sense tocar-los.

Tot plegat responia a una concepció fatalista de la malaltia: la pesta era vista com un càstig diví inevitable, i no era per tant responsabilitat de les institucions treballar per preveure els seus efectes. De fet en diverses ocasions la responsabilitat es va posar sobre els jueus que vivien a la ciutat, com va passar el 1391, quan un brot de pesta serví d'excusa per atacar el call jueu i assassinar prop de 400 jueus, tot acusant-los d'haver enverinat els pous d'aigua de la ciutat.

Les pandèmies a l'edat Contemporània

La febre groga (1821)

Dos-cents anys abans que es decretés el confinament que vam patir l'any 2020 les autoritats ja van decretar un primer confinament, en aquest cas per contrarestar els efectes de la febre groga. En concret va ser al setembre de 1821 quan da-

vant la mort, en a penes uns mesos, d'una sisena part de la població de la ciutat, es va confinar els barcelonins amb un cordó sanitari aprofitant les muralles. L'epidèmia fou provocada per la picada d'un mosquit que havia arribat a Barcelona a través d'un vaixell procedent de les Antilles, tot i que això no es va saber fins moltes dècades després. L'epidèmia fou estacional i va desaparèixer sis mesos després, però l'impacte psicològic dels 20.000 morts que va deixar el seu pas per la ciutat van marcar la memòria col·lectiva dels barcelonins. Avui dia una inscripció commemorativa al cementiri del Poblenou recorda l'impacte que va tenir sobre la ciutat.

Inscripció en record dels difunts a causa de la febre groga al cementiri del Poblenou.

Les onades de còlera

El segle XIX és el segle del gran creixement urbà de Barcelona. La revolució industrial i la implantació de les modernes fàbriques van donar tot el protagonisme a la ciutat davant el camp, i milers de camperols emigraren des de l'interior de Catalunya a la capital catalana per treballar a la indústria. La població de Barcelona creixia de forma exponencial. Si el 1800 tenia 80.000 habitants, el 1850 ja en tenia 200.000 i el 1900 arribava al mig milió. L'amuntegament de la població, unit a la insalubritat i a la pol·lució pròpia de l'activitat industrial amb què convivien els treballadors, va provocar que Barcelona fos escenari d'almenys quatre onades de còlera (1833-34, 1853-54, 1865 i 1884-85)

La medicina evolucionà al segle XIX i, de la concepció de la malaltia com inevitable i el tractament als malalts de forma exclusivament assistencial per part de les ordes religioses privades, es va passar a la defensa d'una Medicina preventiva amb l'aparició de destacats metges higienistes com Pere Felip Monlau o Ferran i Clua. La fatalitat o el pecat ja no eren explicacions satisfactòries del perquè de les epidèmies, i era responsabilitat de les autoritats prendre mesures preventives per evitar-les. Així, durant les successives onades de còlera es va decretar el toc de queda a les nits, es prohibí la venda de fruita o peix fresc i s'incentivà la higiene personal, per part de les autoritats. Tot i així la manca de consciència ciutadana respecte de la importància de respectar aquestes mesures va fer que tinguessin un impacte encara molt relatiu.

Tanmateix aquestes epidèmies van ser cabdals per a impulsar reformes urbanes com l'ampliació i modernització del clavegueram o l'abastiment d'aigua potable a la ciutat. Els metges higienistes defensaren que la medicina s'havia de finançar amb impostos i no amb almoines i el 1886 s'aconseguí engegar el primer laboratori microbiològic municipal, dirigit per Ferran i Clua, el creador de la primera vacuna contra el còlera.

La grip espanyola

La pandèmia de grip de 1918, coneguda popularment com *la grip espanyola*, va colpejar Barcelona amb una virulència inesperada. Entre l'octubre i el desembre d'aquell any, la ciutat va enregistrar milers de morts. A diferència del còlera del segle XIX, aquesta grip no afectava exclusivament els més febles, sinó que atacava amb especial intensitat els adults joves, cosa que va desconcertar metges i autoritats.

Els hospitals, ja desbordats, van haver d'habilitar espais addicionals per tractar els malalts, i es van aplicar mesures que avui ens poden semblar molt familiars: tancament d'escoles, cinemes i espais públics, restriccions de les reunions públiques i aïllament dels malalts. Tot i que a Espanya no es va decretar l'obligació de l'ús de mascaretes, sí que ho va ser en altres països, com els EUA.

La pandèmia de grip fou la d'extensió més ràpida i global de la història. En a penes un any havia arribat a tots els confins del planeta i havia causat més víctimes que la pesta negra en un

segle. Va afectar cinc-cents milions de persones, aproximadament un terç de la població mundial, d'entre la qual es calcula que van morir entre 20 i 100 milions. El seu origen es trobà als EUA i la I Guerra Mundial serví de catalitzador de la seva ràpida expansió: la desmobilització dels soldats un cop finalitzada la guerra significà la tornada a casa de milers de soldats malalts, molts dels quals originaris de les colònies britàniques i franceses repartides arreu del món.

La grip de 1918 va ser el primer gran xoc víric de l'era moderna a Barcelona. Una ciutat que començava a mirar-se al mirall de les metròpolis europees i que, de sobte, va descobrir la seva vulnerabilitat. El virus va impactar en tres onades al llarg del 1918 i 1919. Va mutar a un cep menys letal en la tercera onada i poc després es va extingir.

La memòria col·lectiva de la pandèmia va quedar apaivagada per la tragèdia de la guerra i la seva curta durada. Tanmateix la provisió de benestar per part de l'Estat va sortir en part d'aquest context. El dany causat per la pandèmia va estimular el avenços en investigació i en salut pública i es va crear el Comitè d'Higiene al si de la Societat de Nacions, que seria l'antecedent directe de l'actual Organització Mundial de la Salut (OMS)

En moments com l'actual en què alguns líders polítics internacionals posen en dubte el paper d'institucions fonamentals com l'Organització Mundial de la Salut, convé recuperar la perspectiva històrica i recordar com va sorgir i a quines necessitats va respondre.

Mirar enrere ens permet entendre que, davant dels grans desafiaments col·lectius, la cooperació internacional i la inversió en salut pública no són un luxe, sinó una necessitat. ¶

Ciutadans dels EUA amb mascareta durant la grip espanyola (1918).

La maçoneria a Espanya

David Revelles

Periodista

En més o menys intensitat, de manera silenciada o evident, la francmaçoneria ha estat present en la història cultural, política i social de l'Espanya dels darrers 250 anys, però quin paper ha jugat en el nostre esdevenir històric? Quins personatges i esdeveniments van marcar el seu destí? Quines han estat les raons que l'han dut a ser maltractada i perseguida i a la vegada admirada?

Havien passat 11 anys des que, el 1717, les quatre lògies londinenques s'unissin per crear la Gran Lògia d'Anglaterra, quan el seu llibre d'actes assenyala Espanya com la primera nació del continent que va sol·licitar fundar una lògia regular. La lògia tenia la seva seu al número 17 del madrileny carrer Ancha de Sant Bernardo, cantonada amb el carrer de la Garduña, i el seu nom era Tres Flores de Lis o Matritense, com també és coneguda pels historiadors.

El fundador d'aquesta primera lògia espanyola va ser el duc Philip de Wharton, qui, aprofitant una de les seves estades a Madrid, la va crear al costat d'un grup de compatriotes anglesos. Amb la Matritense arrencava l'anecdòtica marxa de la maçoneria a Espanya en el segle XVIII, una marxa que, malgrat ser primerenca, no implicaria la consolidació plena de la institució. Aquesta només arribaria amb la Guerra d'Independència i la irrupció de la maçoneria bonapartista, després de la invasió de les tropes napoleòniques el 1808.

No va ser gratuït. De fet, Napoleó va atorgar a la maçoneria un rol d'instrument polític-ideològic amb una estudiada formació de lògies en els seus regiments, estratègia que no sols explica el seu caràcter militar (va nomenar a dit els Grans Mestres dels països sotmesos entre els seus germans i mariscals), sinó també el seu perfil imperial.

Amb el rei José Bonaparte com a Gran Mestre, aquesta maçoneria bonapartista va tenir un paper cabdal a l'hora de cristallitzar a Espanya per primera vegada, i sense noses del govern o de la Inquisició. Un dels trets notables de la maçoneria bonapartista va ser la composició dual de les seves lògies: així, mentre unes estaven integrades per espanyols afrancesats, com les lògies madrilenyes de *Beneficència de Josefina*, *Santa Julia*, *Almagro*, *San Juan de Escocia* i *Estrella de Napoleón*, unes altres, com *Le triomphe de l'Amitie*, a Barcelona, *La Double Alliance* i *La Triple Harmonie* de Cadis o *L'Age d'Or* i *Els Philadelphes* de Madrid, dependents del Gran Orient de França, estaven formades només per gals, sobretot militars, cirurgians, funcionaris i comissaris de policia. El rastre d'aquesta maçoneria es va diluir al mateix temps que el declivi de l'emperador. No obstant això, deixaria per sempre un llegat indeleble i "a partir de llavors, la maçoneria seria identificada amb el liberalisme per l'Europa del Congrés de Viena", afirma l'historiador Ferrer Benimeli, un dels més importants estudiosos del tema al nostre país. Va ser vista com la portadora d'una ideologia de defensa de la llibertat individual, amb la fraternitat universal per sobre de divisions ideològiques, polítiques i religioses.

Així la societat es va veure afectada pel naixement del famós mite del complot revolucionari maçònic, una formulació que es va veure reforçada per la proliferació, endinsat el segle XIX, de les societats secretes (il·luminats, carbonaris, anellers...) i la seva equiparació sense paliatius amb l'orde.

1812: Constitució maçona?

La legislació antimaçònica de Ferran VII, la més severa de la història d'Espanya, només és comparable a la duta a terme per Franco.

Una creença que ha arribat fins als nostres dies, i en part abonada pel pretès poder i la influència de la maçoneria en aquesta època, és el seu suposat pes entre els liberals de Cadis que van formular la Constitució de 1812. Va ser realment així? "Cadis és un fenomen curiós perquè hi ha una antimaçoneria furibunda que es tradueix, per exemple, en la creació de periòdics com *El Sol de Cádiz* contra la institució quan no existia", afirma Ferrer Benimeli. Una prova de la inversemblança d'aquesta creença, basada en l'orientació antimaçònica de les Corts de Cadis,

és la Real Cèllula del 19 de gener de 1812, en la qual es confirma el Reial decret del 2 de juliol de 1751 i es torna a prohibir la francmaçoneria en els dominis espanyols de les Índies.

Així mateix, amb el retorn de Ferran VII el 1814 i el restabliment de la Inquisició, es va iniciar una campanya d'assetjament i enderrocament de la maçoneria que va culminar amb un edicte de prohibició i condemna, el gener de 1815, per l'Inquisidor general, Francisco Javier Mier i Campillo. La dècada absolutista implantada per Ferran VII es va traduir en una dura repressió dels liberals, als quals va identificar com la societat secreta. No seria fins a la revolució de setembre de 1868 que van ser reconegudes les llibertats de reunió i d'associació, així com les garanties individuals i col·lectives recollides en la Constitució de 1869.

La francmaçoneria espanyola emprendria llavors un període de revitalització encapçalat per l'activitat del Gran Orient d'Espanya i el Gran Orient Nacional d'Espanya. "És aquest el període en què els maçons espanyols van deixar de ser invisibles", afirma l'historiador, per a qui la proximitat de la ideologia maçònica i liberal-democràtica va afavorir que tots els líders polítics combreguessin amb aquestes idees, la qual

cosa va significar que Espanya fos un dels països d'Europa en els quals més tardanament es va produir el desenvolupament i l'organització de la institució.

Com subratlla Ferrer Benimeli, “va ser l'edat d'or de la maçoneria espanyola que va arribar a comptar amb tres caps de govern a les seves files”, per a qui no passà desapercebuda una dada cridanera i significativa com és que entre la revolució de 1868 i la revolta militar del general Franco: “En 70 anys, ens trobem a 10 caps d'Estat maçons, cosa que no ha succeït a cap país del món, és clar que també és curiós que en un període com la Segona República es coneguessin 16 governs”. Figures històriques com el general Prim, Manuel Ruiz Zorrilla i Práxedes Mateo Sagasta —aquests dos últims, Grans Maestres—i altres com Manuel Becerra, Santiago Ramón y Cajal o Vicente Blasco Ibáñez van ser membres destacats de la societat en aquesta època.

Segle xx: cara i creu

Amb la Segona República, ser maçó es va posar de moda i la pertinença a la societat era utilitzada fins i tot en les lluites internes dels republicans.

El trànsit entre el segle XIX i el XX no va ser fàcil per a la francmaçoneria espanyola, entre altres coses perquè, com apunta el periodista Xavier Casinos, autor de llibres com *Qui és Qui maçònic* (Martínez Roca, 2003), la societat va haver d'encarar moments conflictius. Un d'aquests va ser el desastre colonial de 1898, amb la pèrdua de Cuba i Filipines. “Es va acusar els maçons de col·laborar amb els insurrectes i es van clausurar diverses lògies a Madrid”, recorda Casinos.

La crisi de 1898 no va ser l'única que va assotar la societat a Espanya. De fet, amb l'inici del segle XX, concretament el dilluns 26 de juliol de 1909, Barcelona es va convertir en l'escenari de

la Setmana Tràgica. L'embarcament de reservistes al port de la capital per engrossir les files dels soldats destinats a la guerra del Marroc va deslligar una onada de violència i de destrucció que van patir sobretot les esglésies i els convents. No es va trigar a involucrar de manera directa la maçoneria en aquest esclat de violència anticlerical, una acusació que es va acabar personificant en un destacat maçó i pedagog barceloní: Francesc Ferrer i Guàrdia. Iniciat en 1883 en la lògia La Veritat, va ser detingut, acusat d'instigar la insurrecció i afusellat al fossar del Castell de Montjuïc el 13 d'octubre de 1909.

L'avanç del segle va portar la irrupció, el setembre de 1923, de la dictadura del general Primo de Rivera, "un nou govern que es va mostrar tolerant al principi amb els maçons i va deixar a l'arbitratge de cada governador civil impedir o no les activitats a les lògies. No obstant això, la clausura de les lògies va ser un fet comú en algunes regions, entre elles Barcelona", assenyala Casinos. El motiu? S'argumentava que les tingudes (seccions d'una lògia) no s'ajustaven a la legislació vigent, que obligava a la presència d'un representant de l'autoritat a les reunions. Però la Dictadura va caure a principis de 1930 i amb la proclamació de la Segona República (1931-1939) les lògies van tornar a omplir-se.

Els anys del contuberni

La legalització, el 1979, de les activitats maçòniques va suposar un pas important en la recuperació de les llibertats democràtiques.

Respecte a les repercussions que la revolta militar del 18 de juliol de 1936, la Guerra Civil i la posterior dictadura del general Francisco Franco van tenir per a la francmaçoneria espanyola, se n'ha escrit molt en les tres últimes dècades, encara que, en essència, tot es redueix a una certesa: l'Orde va entrar en una època de persecució i anihilament sistemàtic.

L'1 de març de 1939, les dues obediències existents en aquesta època, el Gran Orient Espanyol i la Gran Lògia Espanyola, van expedir un escrit a tots els maçons del món amb el qual anunciaven que "la francmaçoneria espanyola es veia obligada a abandonar el seu país". Com explica Pepe Rodríguez en el seu llibre *La maçoneria al descobert: del mite a la realitat (1100-2006)* (Temes d'Avui, 2006), "Franco va arrasar amb tot, però la maçoneria va sobreviure com a institució de la mà dels membres que van aconseguir exiliar-se", a França primer i, després, amb l'inici de la II Guerra Mundial, a Mèxic i a altres països hispanoamericans.

La reactivació i la reorganització de la maçoneria espanyola només arribaria després de la defunció de Franco, el novembre de 1975. “Barcelona es va convertir llavors en el principal pol maçònic d’Espanya —postilla sobre aquest tema Casinos— on van convergir els escassos maçons que, de manera clandestina, seguien al país amb vells membres de la societat secreta que tornaven de l’exili”. Efectivament, la capital catalana es va convertir en la seu de les dues principals obediències, la Gran Lògia d’Espanya i la Gran Lògia Simbòlica d’Espanya. En aquest context, com assenyalen Àngels Casanovas i Jordi Rovira en el llibre recentment publicat *La maçoneria, dels orígens al futur* (Ed. Rafael Dalmau, 2009), “la legalització, l’any 1979, de les activitats maçòniques per l’Audiència Nacional, amb l’acceptació de la Gran Lògia d’Espanya, en el Registre d’Associacions va ser un esdeveniment que, més enllà del seu impacte mediàtic, va evidenciar un pas important en la recuperació de les llibertats democràtiques de l’Estat espanyol”.

tendencioses— han acompanyat des de sempre i també ara l’univers maçònic, que rep encara intents de desprestigi de la mà de determinats mitjans de comunicació i ideòlegs del neoconservadorisme espanyol”, conclouen. Un silenci premeditat i una actitud amb prejudicis que, com postulen historiadors i investigadors independents de la germanor, caldria substituir per una objectiva voluntat divulgadora, despullada d’interessos i intencionalitats ideològiques, amb l’objectiu de posicionar-se davant d’una institució amb un paper notable en la cultura, la societat i la política espanyola dels últims 250 anys.

L’activitat pública de la maçoneria espanyola és encara molt lluny de ser percebuda amb normalitat pel conjunt de la societat. ¶

“No obstant això —com matisen aquests autors— aquesta normalització de la presència maçònica no va resoldre el debat permanent sobre la idiosincràsia de les filosofies maçòniques i el seu suposat secretisme. Les especulacions, moltes vegades frívoles o interessades —o pitjor,

Paraules sàvies del dalai-lama

Enric Cairol

Soci de les AUGG BCN UB

El budisme va arribar al Tibet, procedent de l'Índia, al segle VII dC. El 1578, el cap mongol Altan Khan va concedir el títol de dalai, que significa “oceà de saviesa”, al tercer gran lama del monestir de Drepung, un dels monestirs més importants del Tibet juntament amb Sera i Ganden. S'anomena lama una figura religiosa de rang superior. Més tard, el 1642, un altre cap mongol, Gushri Khan, va nomenar el cinquè dalai-lama sobirà polític de tot el país. El cinquè dalai-lama va construir l'immens palau del Potala a Lhasa i va consolidar la teocràcia que va governar el Tibet fins a la invasió xinesa. En el passat, fins a un 30% dels homes tibetans pertanyien a ordes religioses. Actualment, això seria absolutament inviable.

L'autor va publicar el 2019 “Tú eres Buda” amb el subtítol “Cuaderno de notas de un budista occidental escéptico”, el 2021 “Cada día es un buen día” amb el subtítol “Iniciación al budismo para occidentales”, el 2022 “Un camino a la serenidad y la felicidad” amb el subtítol “Budismo para no budistas” i el 2025 “Más allá de la consciencia” amb el subtítol “La Verdad Última del budismo”. Tots ells a l'editorial Octaedro.

Tenzin Gyatso, el XIV dalai-lama, va néixer l'estiu del 1935 a la província tibetana d'Ambdo. El 1959, als vint-i-quatre anys, va haver de fugir a l'Índia a causa de l'ocupació xinesa del seu país. El 1989 se li va concedir el Premi Nobel de la Pau. Actualment viu a Dharamsala, a l'Índia. Es considera que veure personalment el dalai-lama és una font de mèrits i permet superar negativitats. En una ocasió, fa anys, vaig tenir el privilegi, juntament amb un grup reduït de persones, de ser rebut pel dalai-lama en una audiència privada i puc donar fe que és realment una experiència transformadora i inoblidable. La seva presència desperta veneració i respecte. La seva expressió és bondadosa i la veu transmet autoritat i una poderosa sensació de pau i optimisme. En aquest article m'agradaria reflectir alguns dels ensenyaments a què he tingut accés i que, en relació a diversos àmbits, ha expressat el dalai-lama. Totes desborden amor, esperança i compassió.

Budisme

- Buda ens va aconsellar que evitéssim causar mal als altres i que, si ens era possible, els ajudéssim. Per això, la pedra angular del budisme és el cultiu de la compassió cap a tots els éssers sensibles i contribuir activament al benestar. El budisme ens ensenya a ser menys egoistes i més compassius. Recordem que la compassió és la veritable expressió de la no-violència.
- La incapacitat de l'ésser humà per controlar i disciplinar la ment és la responsable de tots els seus problemes. Per aquesta raó, el més important en el budisme és eliminar la causa del patiment i assolir la felicitat.
- Les causes del nostre patiment són el karma negatiu i el caràcter il·lusori de totes les coses. El karma negatiu que condueix al patiment està generat per les il·lusions.
- Els enemics que causen tots els nostres problemes són la ira, l'aferrament, la gelosia i l'odi.

La nostra societat

- Si les normes de la societat en què vivim no contradiuen els ensenyaments de Buda, hem de viure segons ells.
- Tot i el desenvolupament material, els problemes bàsics de l'ésser humà continuen sent els mateixos. L'actual confort material potser fa que algunes persones oblidin els valors i les pràctiques religioses, però tot dependrà de la mateixa experiència i comprensió.
- Tota esperança en el futur depèn de mantenir un equilibri raonable entre els interessos materials i els espirituals.
- Fins i tot als països més desenvolupats científicament, els éssers humans continuen experimentant dolor, especialment en l'àmbit emocional i psicològic.
- Els conceptes d'ells i nosaltres haurien de desaparèixer. Tots formem part de la gran família humana. Poc importa que siguem budistes, creients o no, cultes o il·letrats, orientals o occidentals, tots som éssers humans que aspirem a la felicitat i a evitar el patiment.

- L'ordre sense llibertat és repressió, la llibertat sense ordre és anarquia.
- Sense justícia i sense veritat no hi ha cap esperança per al gènere humà. Afortunadament, hi ha un immens i imparabile moviment popular a favor dels drets humans, especialment de les dones i de les llibertats democràtiques.

Ciència

- Si l'anàlisi científica pogués demostrar, sens dubte, que determinats postulats del budisme són falsos, hauríem d'acceptar les troballes de la ciència i abandonar aquests postulats. El budisme posa molt èmfasi en la racionalitat.
- Tots els budistes haurien d'incloure en la seva visió del món els descobriments fonamentals de la ciència.
- Si, com a practicants espirituals, donem l'esquena a les descobertes científiques, la nostra pràctica es veurà empobrida i aquesta actitud mental ens pot portar al fonamentalisme.

La pau

- Pretendre assolir la pau mundial per mitjà de l'odi i la força és impossible. Tampoc els individus podran sentir felicitat si dins el seu cor hi ha ira i odi. La ira i l'odi deterioren fins i tot la salut física.
- Pensant en el bé del món, la compassió és més important que la religió.
- Per moltes lleis que es dictin, no es podrà aconseguir el benestar d'una societat, ja que això depèn de l'actitud interior de les persones que la integren.
- La pau, en el sentit d'absència de guerra, té poc valor per als qui es moren de fam o fred. La pau només pot perdurar si es respecten els drets humans, la gent està alimentada i les nacions i les persones són lliures. Tots tenim la responsabilitat moral de contribuir a evitar el sofriment immens generat per les guerres. En realitat, la pau comença a la ment de cadascú.
- Erradicar la violència no és tan difícil com pugui semblar. Únicament una part molt pe-

tita de la població mundial està implicada en actes de violència, en la guerra, el crim o el robatori. La immensa majoria s'inclina per l'amor, la compassió i la solidaritat.

- Els recursos immensos utilitzats en el desenvolupament militar impedeixen l'erradicació de la fam, la pobresa, l'analfabetisme i de moltes malalties. La guerra és una font de beneficis enormes per als fabricants d'armes. Mentre la gent innocent mor i pateix, els autèntics causants de la guerra acostumen a estar en un lloc segur envoltat de tota mena de comoditats.
- Hauríem de recordar el verset de la Bíblia que parla de la conversió d'espases en reixes d'arada.
- Mentre hi hagi exèrcits poderosos, hi haurà el perill d'una dictadura.
- La pau mental és la base per a la pau mundial.

La felicitat

- El principal objectiu de la vida és ser feliç. Tots, independentment de la nostra condició social, la nostra educació o la nostra ideologia, busquem la felicitat i rebutgem el patiment.
- La clau per a una vida feliç és desenvolupar una ment estable i amb calma. Una ment que albergui pau interior, compassió, perdó i amplitud de mires. Ningú desenvoluparà per nosaltres aquest tipus de ment. És de la nostra exclusiva responsabilitat.
- L'actitud mental és, doncs, el factor clau per sentir felicitat o infelicitat. I tots podem, si ens hi esforcem, canviar la nostra actitud mental.
- Una persona pacífica i en calma generarà una atmosfera positiva que facilitarà la felicitat de la família. La felicitat sorgeix de la bondat.
- De vegades intentem assolir la felicitat recorrent a aspectes externs com ara els diners o el poder, però l'autèntica felicitat prové exclusivament de la nostra ment.
- El desenvolupament material permet millorar el nostre nivell de confort i no hi ha cap raó perquè no en gaudim.

- La tecnologia, la ciència i el desenvolupament econòmic, més enllà del benefici econòmic d'uns quants, haurien de ser font de felicitat i profit per a tota la humanitat.

El karma

- Encara que no aconseguim resoldre determinats problemes no hem de sentir remordiments per això.
- No ens hem d'entristir per la nostra vida. El que hem de fer és reduir la nostra afecció pels assumptes mundans.
- L'alliberament significa alliberar-se de lligams. I els principals lligams són el karma i el caràcter il·lusori de les coses.
- Quan hi ha present l'odi, apareix la violència. La ira i l'odi no engendraran mai el bé.
- Cada acte realitzat deixa una empremta a la nostra ment que influirà en l'evolució futura de la nostra vida.

Ecologia

- En aquests moments, a tot el món tenen lloc importants canvis que influiran de forma decisiva en el nostre futur, en el de les generacions futures i en el planeta que habitem.
- Si explotem el medi ambient de forma extrema, patirem nosaltres i patiran les generacions futures.
- Al nostre voltant s'incrementen els senyals de destrucció i degradació del medi ambient, provocats per la sobreexplotació dels recursos naturals motivada per una ànsia d'acumular diners.
- Hauríem de propagar, amb tot el nostre afany, una actitud de preocupació pel medi ambient. La Terra és la nostra mare i la nostra llar. 🌱

Un forat a la paret de darrere el piano

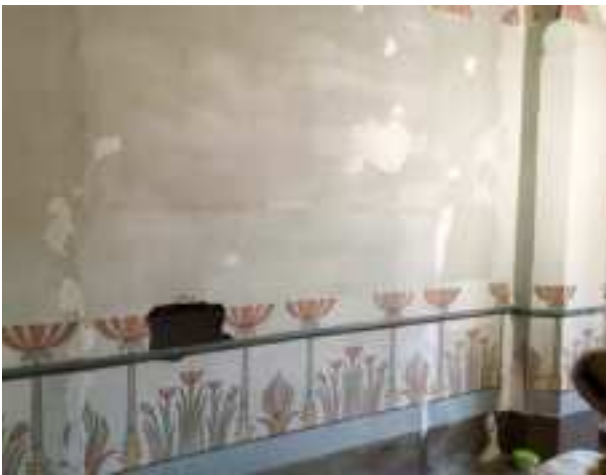
Mercè Quer Montull

Mestra i divulgadora
Sòcia de les AUGG BCN UB

Era un dia d'abril de 2024, havia arribat el moment de desplaçar el piano per poder restaurar les pintures noucentistes de "Casa Marc", una Casa Pairal del s. XVIII de Maials, província de Lleida i... a la paret de darrere, just a mitja alçada, hi havia un forat.

Què hi feia allí aquell forat?

Amb la llum del mòbil les pintores van mirar a dins...

El forat es va fer una mica més gran per poder fotografiar l'interior.

Què hi havia darrere d'aquella paret?

Sempre havíem pensat que no hi havia res, però en aquell moment vam poder constatar que hi havia un armari de lleixes fetes d'obra i adossades a la paret. Suposem que abans de l'actuació pictòrica de 1915, el van intentar desfer, però estava molt fort, així que van decidir tapar-lo fent-hi una paret davant.

Hi havia alguna cosa més?

Sí, a més de runa, en un racó hi havia fulls d'un diari, **un llibre...**

No sé per què, però en aquell moment vaig recordar que la meva mare m'havia explicat que al principi de la guerra civil, al pis de dalt s'hi ha-

via instal·lat l'Estat Major Republicà, i un dia uns soldats van agafar el piano i el van dur a baix a l'entrada. La meva padrina ho va veure i va anar a suplicar al Superior que tornessin a pujar el piano al seu lloc, era un instrument molt estimat; l'havia tocat una filla seva que havia mort als 20 anys. És així que avui encara tenim el piano, gràcies a la padrina Rosa i a aquell coronel que va manar:

—Suban el piano rápidamente y pónganlo en su sitio.

Quan els soldats van moure el piano van donar un cop a la paret i es va fer un forat?

No ho sabem.

Armari de lleixes, prestatges d'obra adossats a la paret. Després de més de 107 anys es conserva prou bé la pintura blava de les parets. Al fons és la columna per dins. La foto està feta passant el mòbil pel forat.

Quan penseu que es va fer aquest forat?

Creiem que fou després de 1918, en aquest any s'acaben les pintures i segur que els pintors deixaren la paret ben polida. També podem pensar que es va fer després que el piano tornés al seu lloc.

Es va fer el forat per amagar el llibre?

Podria ser. El fet que no hi hagi cap altre exemplar ens fa pensar que pel seu contingut podria ser que fos un llibre prohibit.

Quin diari vau trobar? De quin any és?

Vam trobar uns fulls de Las Noticias, diari editat a Barcelona entre 1896 i 1939. Domingo 20 de Enero de 1918, dia de Sant Sebastià, patró de Maials.

Fulls de Las Noticias.

Troballa tricentenària d'un exemplar únic

El llibre trobat **“Breve relacion de la vida, y virtudes del venerable, y apostolico p. Juan Saloni, de la Compañia de Jesus”**, és una biografia del pare Joan Saloni nascut el 1537, i escrita el 1763 pel jesuïta Santiago Torres. Aquesta 1a edició es va fer a Madrid.

Al 1893 es va fer una 2a edició a Barcelona i d'aquesta edició solament hi ha un exemplar a la Biblioteca de Catalunya.

En Saloni i en Torres van néixer a la Granadella, un poble de Lleida molt a prop de Maials. No hi ha constància que hi hagi cap altre exemplar de la 1a edició.

Al principi em costava de creure que a la casa de Maials hagéssim tingut durant molts anys un exemplar únic emparedat. A poc a poc vaig anar interioritzant que estava vivint un fet privilegiat.

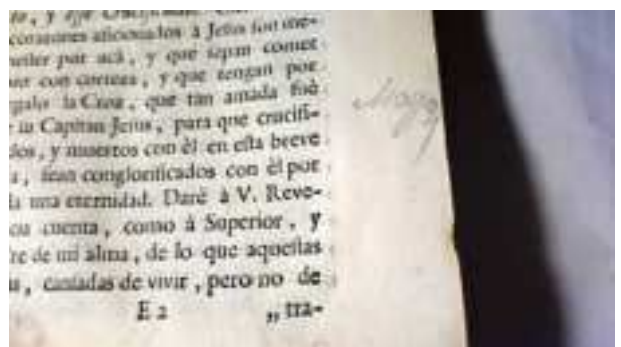
La seva lectura em va transportar a la realitat social dels pobles indígenes 500 anys enrere, la que es van trobar el pare Joan Saloni i els primers jesuïtes quan van arribar al Brasil al 1574 i al Paraguai al 1588.

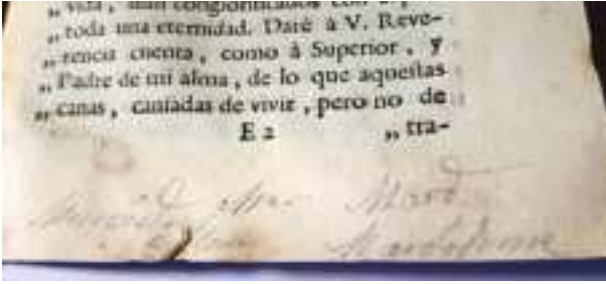
La restauració de les pintures noucentistes va propiciar que aquest llibre sortís del seu amagatall el dia 21 d'abril de 2024.

Creiem que la persona que el va amagar coneixia el seu contingut i que de ben segur que va valorar el fet que les generacions futures poguessin llegir el que va passar quan els colonitzadors i els evangelitzadors van arribar a Amèrica a mitjan segle XVI.

Pensem que fou algú de la família; en una de les pàgines escrita amb llapis hi ha la paraula “Mayals”, abans s'escrivia amb “y” i en una altra pàgina la paraula “March”, el nom antic de la casa.

En una de les pàgines del llibre hi van escriure amb llapis “Mayals”.

També hi ha aquestes anotacions: “Mar”, “March”... Vull destacar que les “s” semblen “f”, una característica de l’escriptura del s. XVIII, a la darrera ratlla podem llegir: ..., “canfadas (cansadas) de vivir”,... cada pàgina acaba amb la 1a síl·laba de la paraula següent.

Història de la troballa

Encara que us sembli estrany, aquesta troballa en realitat fa 58 anys que va començar, concretament el 1967 a la ciutat de Lleida, on vaig anar a estudiar el Batxillerat Superior i allí, vaig coincidir amb unes noies de la Granadella. Amb una d’elles, el 1969 començarem juntes a l’Escola de Magisteri i el 1972 les dues ja teníem el títol de mestra.

Al maig de 2022 tota la promoció Zènit ens vam retrobar en un restaurant de Lleida per celebrar que feia 50 anys que érem mestres. Salutacions, abraçades, moments plens de records i vivències. I a l’hora de dinar... heu pensat qui va seure al meu costat?.

—Sí, la meva amiga de la Granadella!

Feia 25 anys que no ens vèiem, teníem molt per explicar i em digué:

—Des que estic jubilada visc al poble i estic en un grup cultural de recerca, aquest darrer any estem recopilant totes les dades possibles sobre la vida i obra d’en Joan Saloni, un dels primers jesuïtes que va néixer el 1537 a la Granadella.

No en sabia res d’aquest jesuïta i les seves explicacions em van sorprendre molt gratament. Em digué que havien consultat arxius jesuítics i que tenien molta dificultat per trobar informació; no hi havia llibres.

Arribà el moment del comiat i una de les amigues que ens havíem assegut a la mateixa taula digué:

—No hauríem de deixar passar tants anys per tornar a fer una troballa.

—Tens tota la raó, si voleu us convido un dia a Maials; al matí us podria fer un visita guiada per la Vila Closa, després a dinar i a la tarda visita guiada a Casa Marc.

—Sí, és una bona idea. Buscarem un dia que ens vagi bé a totes. —respongué una de les amigues.

Vam tardar 5 mesos a trobar el dia. La visita es programà pel 22 d’octubre. Durant l’estiu em vingué a veure una amiga de Maials que també es va afegir a la troballa que havíem organitzat i em preguntà:

—Que podran venir la Dolors i la Marta?

—Qui són la Dolors i la Marta?

—Aquelles pintores que viuen a Maials, ens apreciem molt.

—Ah, sí! En una Fira de l’Oli Verd les vaig saludar. Feia poc que havien arribat al poble. Això ja fa uns quants anys. Sí i tant que poden venir.

Va arribar el dia de la troballa i en acabar la visita a Casa Marc, una de les pintores va preguntar:

—No heu pensat mai a restaurar les pintures?

Amb la mirada ho vaig entendre.

—Que ho podríeu fer vosaltres?

I així va ser que a principis de 2023 van començar la restauració que ens va conduir a “la troballa”

Just en el moment que estava llegint el títol del llibre que havíem trobat emparedat, penso...

—Joan Saloni, de què em sona?

Busco a Wikipedia, començo a llegir i a la memòria em ve el que m’havia explicat la meva amiga de la Granadella, dos anys enrere, mentre dinàvem en aquell restaurant de Lleida.

Ràpidament li vaig trucar per telèfon:

—Què dius? Que has trobat darrera d’una paret un llibre escrit el 1763 per en Santiago Torres, sobre la vida d’en Joan Saloni?

—Així és

—Això és un tresor!

—Per què?

—Que sapiguem, no n’hi cap altre.

—Vols dir que és únic?

—Sí!

Em costava de creure el que m’estava dient la meva amiga. Semblava un somni! Quina emoció més gran! Davant meu tenia un exemplar únic!

Li vaig enviar les fotos i vam quedar que el 6 de juliol vindrien a Maials ella i el Grup de Recerca format per unes 15 persones per veure el llibre de la biografia del pare jesuïta Joan Saloni i a la vegada em digué que fora bo de donar difusió de la troballa.

A finals de juny em trucà un periodista de la revista Som Garrigues. Després de l'entrevista telefònica es va publicar la notícia en paper i a la web del diari Som Garrigues.

Biografia del Pare jesuïta Joan Saloni

Juan Saloni va néixer el 1537 a la Granadella, poble de les Garrigues de la província de Lleida, a casa Saloni o Celoni, al costat de la Bassa del Pla, antic camí de Lleida i extramurs. La seva família, igual que la de Santiago Torres, pertanyia a l'oligarquia rural catalana.

Casa Torres de la Granadella, on va néixer el jesuïta Santiago Torres, autor del llibre trobat a Casa Marc.

El 1560 anà a estudiar Ciències a Gandia, on hi havia la 1a universitat jesuítica del món, fundada per Francesc de Borja, virrei de Catalunya i molt estimat per la noblesa catalana, havia actuat durament contra els bandolers.

El 1570, quan en Saloni tenia 33 anys, fou admès com a pare jesuïta.

La Casa Saloni on va néixer el pare Joan Saloni.

El 19 de febrer de 1574, surt de Lisboa cap al Brasil una expedició formada per en Saloni que té 37 anys i es fa passar per portuguès (pel tractat de Tordesillas Brasil era zona portuguesa). A l'expedició també hi ha l'irlandès Tomas Fields i el portuguès Manuel Ortega.

En arribar, de seguit s'adona que els indígenes tenen amenaçada la seva llibertat i que per poder evangelitzar-los el primer que ha de fer es "entendre'ls" i comença a aprendre la seva llengua; fins aquell moment mai ningú havia tingut aquesta inquietud. **Fou el 1r europeu a aprendre "el tupí", "el toconoté" "el guaraní"...**

En Saloni va entendre que "la llengua" era la identitat dels pobles indígenes.

L'agost de 1588, en Saloni, juntament amb dos pares jesuïtes més, arribà a Asunción, capital del Paraguai, després de 3 anys d'haver sortit del Brasil. Eren els primers jesuïtes a arribar-hi

Fou nomenat Superior de l'Orde. Va fundar una residència i un col·legi per a nous jesuïtes.

Saloni va entendre que aquelles societats abraçarien l'Evangelí amb més convenciment si prèviament se les transportava cap a un estadi de progrés social i econòmic. Durant 25 anys va fundar 30 missions, va impulsar un model d'explotació agro-ramadera, gestionada exclusivament per la població autòctona. Va transportar el poble guaraní a la modernitat.

Quan es decidia la creació d'una nova "aldeia" o "missió" "població-explotació", en els plànols quedava reflectida la disposició ordenada dels habitatges, la distribució racional de la terra, les xarxes d'irrigació, la planificació de les collites, els edificis d'emmagatzematge, els elements de transport fluvial i terrestre per a la comercialitza-

ció dels excedents i naturalment el temple religiós, situat sempre en un lloc preeminent de la missió, on també hi havia l'escola, tallers d'ofici...

Cada casa tenia el seu hort i a més hi havia "la terra comunal", on totes les persones de la missió treballaven i els beneficis obtinguts, també eren per a tots ells.

Racionalitzà el repartiment de recursos i creà les primeres collectivitats.

En Saloni fou el 1r revolucionari de la història d'Amèrica, promovent un model poblacional i econòmic d'inspiració europea i mercantil.

El projecte de Saloni va generar un nivell d'hostilitat important entre "els encomenderos" i "els esclavistes".

Els encomenderos, colons castellanolleonesos que havien de sotmetre a la comunitat indígena a pagar tributs i prestar serveis no remunerats.

Els esclavistes, grups organitzats portuguesos que irrompien als poblats indígenes i se'ls enduien com a esclaus. Els mercenaris i traficants d'esclaus portuguesos els venien als encomenderos espanyols.

El model Saloni, després de la seva mort, se'l coneixerà amb el nom de "Les Reduccions" i aquesta experiència innovadora ha estat declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

L'agost de 1576, el pare Joan Saloni tenia 39 anys, el bisbe Antonio Barreyros l'ordenà sacerdot a Pernambuco. La seva vida era ajudar i atendre tants malalts com pogués i, donant exemple de vida sacrificada, va aconseguir el respecte d'allí on anava.

... Tenia el padre Saloni tan ganados los ánimos de todos los de aquella República y le habian cobrado tal amor, que parecia padre de cada uno. Las personas principales que la gobernaban, le consultaban en todas sus dudas, su prudente dictamen era el que seguian... (transcripció del llibre trobat a Casa Marc)

Davant de l'actuació dels encomenderos i dels esclavistes, els indis quedaren gratament sorpresos de com els tractaven els jesuïtes, ho podem llegir en la següent transcripció:

... No eran solo los enfermos, sinó tambien los sanos, los que estaban assombrados, así de esta portentosa caridad, como de la vida tan austera que observaban los Santos Misioneros,

y del desinterés con que executaban los ministerios de la Compañia, a no ver en sus Pueblos sinó Españoles y por lo común de no muy ajustadas conciencias, en perdiendo de vista a los Jefes, todos los que podian executar la violencia, hallaban lícito su desordenado atrevimiento, robando cuanto les venia a las manos, experimentando los fraudes y engaños, que tan usuales son, cuando la codicia da leyes.

La total entrega i l'extraordinària dedicació del pare Saloni als indígenes queden reflectides en el següent paràgraf:

... (pàg. 66) El 1592 el pare Juan Sebastian Patricio, provincial de Perú diu que és "el mejor obrero Guaraní y mas incansable y fiel que se podrá hallar en toda la provincia"...

El pare Joan Saloni morí un dia d'abril de la Setmana Santa de 1599, als 62 anys. Feia 39 anys que havia marxat de la Granadella, 29 que era jesuïta i 25 que estava a Amèrica. La seva pèrdua va commoure tothom, el veneraven com a "Padre Común i columna de la República".

Per què es va escriure aquest llibre?

La raó per la qual el pare Santiago Torres va escriure el llibre de la biografia d'en Saloni fou que el 1754 el pare Pedro Lozano, també jesuïta, havia escrit un llibre sobre els primers jesuïtes que anaren a Amèrica del Sud, i dedicava un capítol al pare Saloni. Quan ho va llegir en Torres va pensar que el granadellenc Saloni mereixia un llibre de la seva vida i obra.

Jaume Torres en el pròleg del llibre expressa el desig que el pare Saloni torni al seu poble, que el coneguin, així com la seva gran devoció al Sant Crist de Gràcia, al que anomena "su Magestat". Aquest Crist se l'ha relacionat amb els jesuïtes i en concret amb en Joan Saloni, aquest pròleg n'és el testimoni.

El 16 de setembre de 1763 el pare Santiago Torres escriu en el pròleg: **...si según el Sabio Salomon vuelven los rios al lugar donde nacen, justo es que el padre Juan Saloni de la Compañia de Jesús, este apostólico misionero que por amor de Dios y del bien de las almas, dejó el Lugar de Nacimiento e ilustró como Sol, Regiones muy diferentes, ahora después de su muerte vuelva a su Lugar de Nacimiento y a los pies de V. Magestad, que fue el Centro de su amor.** ¶

Ballem i gaudim!

Núria Centelles Serra

Membre de Barcelona Scottish Country Dancers
Sòcia de les AUGG BCN UB

Les persones que acudim a les conferències de les Aules de la Gent Gran de Barcelona, sabem els beneficis de fer exercici físic i també que la música millora el nostre estat d'ànim i protegeix l'envelliment cerebral. Per això ens sentim tan bé quan ballem.

Quan era petita, com moltes nenes de la meva edat, vaig fer ballet i em sentia com una "princeseta". De més joveneta vaig aprendre a ballar sardanes i m'ho passava molt bé amb els companys i companyes de la colla quan anàvem per tot Catalunya i participàvem en concursos. De més gran, una amiga em va proposar d'anar a Saint Andrews (Escòcia) a fer un curs per millorar el nostre nivell de llengua anglesa i va ser així que vaig descobrir les danses escoceses (Scottish Country Dances).

Ens vam inscriure al curs i ens van allotjar en un castell que era com un col·legi major. A les 7 del matí ens va despertar un gaiter que caminava al voltant del castell tocant la gaita. Després d'un

bon esmorzar, el típic esmorzar escocès, vam haver de travessar gairebé tot el poble per anar a fer una classe. Un bon sistema per escalfar cames abans de ballar. I sorpresa! No era un curs teòric, es tractava d'un curs de ball pràctic, amb música en directe a les classes.

Però com són aquestes danses?

Hi ha 3 tipus de música. De més ràpida a més lenta: Reel, Jig i Strathspey. La música de Reel i Jig és més coneguda, també és característica d'Irlanda. Es tracta d'un tipus de música molt alegre. L'Strathspey és una música característica d'Escòcia: la qualitat i el caràcter de la música i de la dansa és forta, sostinguda i fluïda. La força del pas combina amb la postura elegant del cos per donar dignitat al moviment.

Són balls de saló, per tant són balls socials en què hi ha un treball d'equip i també individual amb la realització dels passos i figures, que fa que el moviment en conjunt sigui harmoniós.

El primer dia que vam assistir a un ball que es feia en el teatre Younger Hall, vam veure que a l'escenari hi havia els músics. El pati de butaques era gairebé buit com a pista de ball, només conservava unes quantes butaques (poques) a la part de darrere on les persones es posaven les sabatilles (pumps i ghillies) per ballar en aquell terra de parquet.

La nostra professora ens va recomanar que ens instal·léssim a l'amfiteatre perquè a la planta baixa corriem el risc que ens demanessin de ballar i encara no sabíem ni els passos.

Des d'aquesta posició vam veure com al teatre va aparèixer el mestre de cerimònies que va presentar els músics i va explicar com seria el primer ball. Només enteníem que demanava als balladors que es creuessin, que anessin amunt i avall, que fessin un cercle, un triangle... Ens vam començar a posar nervioses, pensant que ens havíem inscrit en un curs de geometria!

Quan va començar la música, vam veure que els balladors se saludaven amb reverències com si fos una cort reial del segle XVIII i després vam poder veure com, per grups, els balladors anaven fent tot allò que havia demanat el mestre de cerimònies i es formaven triangles i cercles, amb grans rialles per part de tots els balladors, que van acabar el ball amb una nova salutació amb la mateixa reverència que al començament.

La nostra professora va pujar a l'amfiteatre i ens va dir que ja podíem baixar a la pista de ball, que podríem ballar amb balladors experts que ens guiarien. I efectivament, quan no saps on has d'anar, un t'empeny, l'altre t'estira i arribes a la posició correcta perquè el grup pugui continuar ballant. Que encara no saps els passos? Doncs ja els aprendràs. Que t'equivoques? Tots hem estat principiants. Que no pots saltar perquè et fan mal els genolls? Doncs camina. La consigna és: **segueix somrient!**

Vam conèixer una senyora que ens va explicar que ella havia arribat a Escòcia com a ballarina d'una companyia japonesa i que va veure que, a diferència d'altres danses, ser gran no és obstacle per ballar les danses escoceses. De fet, coneixem persones de fins a 96 anys que ballaven aquest tipus de danses i no es tracta d'estar físicament gaire en forma, sinó de tenir una actitud molt oberta i ganes de passar-ho bé.

En moltes de les conferències de les AUGG BCN UB ens recomanen que fem exercici físic i en d'altres, que gaudim de la música. Aquí ho tenim tot inclòs, a més de molts altres beneficis:

Fem un exercici de memòria perquè hem de recordar les instruccions del ball, millorem l'orientació espacial, perquè hem de saber on hem d'anar, fem un treball d'equip perquè ens ajudem els uns als altres per ballar tal com cal. Sobretot, mantenim sempre el somriure, que és un antidepressiu natural.

A Barcelona, som unes quantes persones que ballem Scottish Country Dances i ens trobem dos cops al mes al Centre Cívic de les Drassanes per practicar aquestes danses i passar-ho bé.

Us encoratjo, doncs, a escoltar música i no deixar mai de ballar, sempre amb un bon somriure! 🍷

Temps de viatjar!

VIATGES A LA SEVA MIDA!

A Mític Viatges tenim un equip de professionals amb més de 30 anys d'experiència amb un estil diferent, innovador i exclusiu a l'hora de fer turisme.

CONSULTA'NS!

La nostra major garantia és la fidelitat i la confiança dels nostres clients.

MÍTIC
Leisure & Travelling

MÍTIC VIATGES, S.L. (GC1042)

T. 93 217 17 39

www.miticviatges.com

info@mitic.es

GRUPS CULTURALS

GRUPS TEMÀTICS

Art / Gastronomia / Literatura / Música

GRUPS FAMILIARS

Aniversaris / Celebracions noces d'or